

Original scientific paper
UDC 614.253+017"13"

Jurica BAČIĆ

Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Hrvatske, Zagreb,
Dubrovnik

MAGISTER JAKOV, DUBROVAČKI LIJEČNIK—FIZIK
I NJEGOVA BIBLIOTEKA IZ 1424. GODINE

Još od druge polovine XIII stoljeća u Dubrovniku žive i rade liječnici, fizici i kirurzi, čiji život i djelo možemo slijediti po dokumentima pohranjenim u Historijskom arhivu Dubrovnika.

Neki od njih su samo ovlaš spomenuti, tek u nekom dokumentu u vidu ugovora o plaćanju, ili u odluci kojom se od njih traži određena usluga, ili ponudi u kojoj Vladi svoje umjeće, sposobnost i spretnost, i to je sve što o njima možemo saznati. Pojave se na jednoj od stranica arhivskih dokumenata Historijskog arhiva Dubrovnika samo jednom, nakratko, šturo i nepotpuno, a potom nestanu i nema ih više u dokumentima kasnijih datuma. Neki od njih su ostavili veći i dublji trag, bilo u vidu obimnijeg broja arhivskih zapisa koji se odnose na ugovore o obnovi jednogodišnjih obaveza između njih i Općinske uprave Dubrovnika, odn. Dubrovačke Republike (od 1348. god.), bilo u vidu pomorsko-trgovačkih, odnosno gospodarstvenih akata, sklopljenih između Vlade i nekog od žitelja Dubrovnika, bilo u vidu opširnije kancelarijske-notarske zabilješke, kao što je na pr. najčešće posljednja volja — oporuka nekog od ovih srednjovjekovnih pripadnika liječničkog staleža.

U ovom radu ćemo se pozabaviti magistrinom Jakovom — Jacobus de Salgheriis, visokoškolovanim liječnikom — fizikom, koji je na samom početku XV stoljeća, svojim radom, ponašanjem, znanjem i umjećem stekao vrlo visok ugled i poštovanja Vlade i stanovnika Dubrovačke Republike.

Bio je, možemo slobodno tvrditi, najsposobniji i najugledniji među liječnicima koji su živjeli i radili u Dubrovniku u prvim desetljećima XV stoljeća.

U prilog ovakvom zaključku ide nekoliko elemenata.

Njegovo se ime spominje u oko 24 arhivska dokumenta, pa se uz ime magistra Tome (magister Thomasius, filius magistri Johannis de Papia, phisicus) i magistra Bartola (magister Bartholus de Squarcialupis, de Plombino, phisicus), najčešće susreće u arhivskim knjigama iz prva dva desetljeća XV stoljeća.

Njegova godišnja plaća je bila 320 dukata i 30 perpera za stanarinu u odluci kojom ga Malo vijeće 11. VII 1402. god. potvrđuje u službi za slijedu godinu¹.

Često je pozivan za svjedoka pri sastavljanju bilo privatnih bilo Vladinih ugovora, zaključaka i važnih akata, a za što je uvijek tražena

ACTA HISTORIAE
MEDICINAE
STOMATOLOGIAE
PHARMACIAE
MEDICINAE
VETERINARIAE

GODIŠNJE SE ŠTAMPAJU DVE SVESKE ČASOPISA.

PRVA SVESKA

1961, I, 1, 1—192

ŠTAMPANA JE 1961. GODINE.

ugledna, cijenjena i poštovana osoba, često liječnik, priznata i uvažena i od Senata i od stanovnika Grada.²

Bio je poslat, odlukom Malog vijeća od 24. III 1403. god. na dvor vladara Đurđa Balšića Stracimirovića, a i iz njegova testamenta, desetak godina kasnije napisanog, vidimo da se titulirao „egregius artium et medicine doctor magister Jacobus quondam Francisci de Salgheriis de Padua”.

Rodio se, po svoj prilici, u Padovi, gdje mu je otac Francisco bio notar od 1337. god.³ do smrti 1375. god. Iz ovoga možemo zaključiti da se magister Jakov rodio najvjerojatnije u drugoj polovini XIV stoljeća, u svakom slučaju prije 1375. god.

Iz već prije navedenog zaključka Malog vijeća od 11. VII 1402. god., kojim se potvrđuje u službi za narednu godinu, znamo zasigurno da se u službi Općinske uprave u Dubrovniku nalazio i 11. VII 1401. god., a vrlo je vjerojatno da je u ovoj službi bio i od 18. VII 1400. god. Tako možemo pretpostaviti, jer za ovu godinu nisu sačuvani zapisnici Malog vijeća.

Od tada, tj. od 11. VII 1402. god., pa do smrti 1424. god., potvrđivan je svake godine u državnoj službi, s izuzetkom u 1414. god. Izgleda da je te godine došlo do sukoba ili nesporazuma između Vlade Dubrovačke Republike i njega.

U Velikom vijeću je naime 9. VI 1414. god. stavljen na glasanje prijedlog da se magister Jakov potvrdi u službi pod istim uvjetima kao i za godinu dana ranije. Taj je prijedlog odbijen sa 46 protiv 26 glasova. Osam dana poslije, 16. VI 1414. god., je potvrđen u službi, ali s plaćom od 300 dukata, tj. 20 dukata manje nego prethodnih godina.⁴

Slijedeće 1415. god. je ponovo potvrđen u državnoj službi i ponovo uz plaću od 320 dukata i 30 perpera za stanarinu.⁵

Uz ove dokumente, koji su suhoparno vezani za njegovo medicinsko djelovanje, susreće se podosta arhivskih bilješki koje govore o ostalom njegovom poslovanju.

Tako se može doznati za neke njegove poslovne veze.

Od suknara magistra Tome iz Vićence potražuje za uloženi kapital i dobit 922 perpera i 6 groša; magistru Jakovu, rektoru škole u Dubrovniku, duguje 600 perpera; spominju se njegove poslovne knjige i spisi, pa iz svega proizlazi da je magister Jakov bio i vrlo poslovan i bogat čovjek.⁶

Umro je u Dubrovniku između 31. XII 1423. god. (prema ondašnjem računanju vremena 1424. god.), kada je ležeći na samrti diktirao svoju posljednju volju, i 3. I 1424. god., kada je ta njegova volja zavedena u službene registre kancelarije Dubrovačke Republike.

Evo što je zapisano 3. I 1424. god. i što je zavedeno u 11. knjizi „Testamenta” (Oporuke) a na strani 95—96:

„Pred plemićima Mihajlom Restićem, sucem civilnih parnica i sucima njegova suda Junijem Đurđevićem, Klementom Budačićem, Martolom Zamanićem pristupili su: dubrovački kanonik Mato Ranjina; magister Bartol de Squarcalupi de Plombino; magister Toma, sin magistra Ivana, doktora namještenika Dubrovačke općine; magister Jakov de Ferrara, rektor škole a također namještenik Općinske uprave u Dubrovniku;

Kristofor i Ivan, djeca pokojnog Alberta Bono, nekoć kancelara Općinske uprave u Dubrovniku; magister Toma, sin Stjepana iz Vićence, suknar; Rikardo iz Justinopolja (mjesto u Istri — op. pisca), svječar; i Živko Radosalić.

Zaklevši se i pojedinačno ispitani po običajima Dubrovnika, pod zakletvom su posvjedočili da su zadnjeg dana mjeseca prosinca bili u kući magistra Jakova de Salgheriis de Padova, državnog liječnika, koji je bio bolestan. Od strane Jakova, koji je bio pri zdravoj pameti, zamoljeni su da budu svjedoci pri pravljenju njegove oporuke o svim njegovim dobrima.

Magister Benedikt je pisao oporuku koju je magister Jakov tu prisutan i zdrave pameti, potpisao govoreći ovako:

... dušu svoju povjeravam stvoritelju, tijelo crkvi Male Braće u Dubrovniku; 25 dukata ostavljam da se obuku siromašna braća, a još 25 dukata za izgradnju klaustera samostana.

... knjige i cedulje koje će se naći pisane njegovom rukom su vjerodostojne pa neka o tome odluče njegovi povjerenici.

... svojoj ženi Katarini, dok je živa, ostavlja da može koristiti sva pokretna i nepokretna njegova dobra i u Padovi i u Dubrovniku. Ako se drugi put uda da ima samo svoj miraz — 125 dukata i jedan ogrtač i suknju od baršuna, a i svo prstenje.

... također hoće i ostavlja da sve njegove knjige pošalju Marku Merkura iz Venecije, koji mora te knjige dati i doznačiti sinu njegova rođaka Francisca.

... cjelokupnim nasljednicima svog imanja određuje siromahe kuće božje u Padovi, koji su imali ući u posjed poslije smrti njegove žene Katarine, odnosno poslije njene udaje, uz uvjet da oporučeno imanje ne smije nikada prodati, zamjeniti, založiti ili na bilo koji način otuđiti ...”

Toliko i tako što se tiče oporuke čiji je latinski originalni tekst pridodat na kraju ovog rada (Prilog br. 2).

Iz nje saznajemo da je magister Jakov bio pobožan čovjek i da je bio u bliskim, prijateljskim vezama s redovnicima Male Braće u Dubrovniku. U toj je crkvi pokopan u redovničkom odijelu, a ostavio im je 50 dukata, od čega 25 dukata za izgradnju klaustera samostana. Potsjećamo da je tih godina magister Mihajlo iz Bara stvarao i nama ostavio prekrasnu građevinu klaustera Male Braće.

Zna se da nije imao vlastite djece, jer sva svoja pokretna i nepokretna dobra ostavlja ženi Katarini uz određene uvjete.

Svoje knjige šalje rođacima u Veneciju. Od posebnog je interesa saznati naslove knjiga biblioteke magistra Jakova, jer tako možemo dobiti približan uvid u medicinsku a i drugu literaturu u privatnim bibliotekama i javnim zbirkama u Dubrovniku u prvoj trećini XV stoljeća.

U 8. knjizi „Distributio testamentorum” (Raspodjela oporuka) na strani 162. pod datumom od 28. III 1424. god. je registriran popis svih knjiga koje je magister Jakov ostavio sinu svog rođaka Francisca iz Venecije.

U tom popisu ima 114 naslova, a potpuni spisak je priložen kao dodatak ovom radu (Prilog br. 1).

Započinje sa „Liber qui dicitur Lilium Medicine”, a odmah zatim s „Liber elementorum Galieni”. Slijedi volumen „Super Antidotario”, zatim „volumen Plinij”, „volumen Sancti Tomme de Aquino”, itd. Pod rednim brojem 6 je Francisco Petrarca; Aristotel pod 12, 30, 39, 44, 70, 103, 107; Avicena pod 14, 21; Hipokrat pod 17, 34; Dante Alligieri, pod 19; Galen ponovo pod 22, 23, 43; Seneka pod 45; Vergilije pod 102; itd. Podosta je naslova iz područja agrikulture, metafizike, religije i medicine.

Sve su ove knjige, mahom raznobojno ukoričene u drvu, platnu ili sl., pisane na platnenom papiru, brižljivo i uredno stavljene u sanduk, a potom u bačvu, i brodom Živka Ginya prevezene u Veneciju, s kopijom popisa. Original popisa je ostavljen kao prilog uz raspodjelu oporuke.⁷

Za svakog koji želi malo više znati o medicinskoj literaturi u Dubrovniku u XV stoljeću, koji bi htio saznati sadržinu privatnih a i javnih državnih knjižnica u Dubrovniku u prvoj polovini XV stoljeća, je ovaj originalni popis knjiga biblioteke magistra Jakova dokument od osobite vrijednosti. Pa iako su knjige iz Dubrovnika otposlale u Veneciju, očigledno je da su se koristile u Dubrovniku, što ukazuje na zaključak da je praktično-svakodnevno umjeće dubrovačkih srednjovjekovnih liječnika imalo solidnu teorijsku podlogu i potku i u korišćenim knjigama. Jer možemo pretpostaviti da su i drugi liječnici, a ne samo magister Jakov, posjedovali možda ne tako bogatu i vrijednu medicinsku i inu literaturu, ali u svakom slučaju veoma korisnu. Sretni su bili Dubrovčani što su više od 20 godina koristili usluge ovog vrsnog, pametnog i vrijednog liječnika. A sreća je i naša što se ovaj originalni dokument — popis knjiga dubrovačkog fizika iz 1424. god. — sačuvao do današnjih dana.

PRILOG BR. 1

1424 die XXVIII Martij

Inuentarium rerum et massariciarum magistri Jacobi de Padua et primo librorum qui sunt, videlicet:

1. Liber qui dicitur Lilium Medicine, qui incipit: „Interogatus a quodam”, et finit: „et libellus de graduatione.” Cohopertus viridi corio, in membranis et asseribus.
2. Jtem liber elementorum Galieni, qui incipit: „Quonima cum sit”, et finit: „in carta precisa.” Copertus asseribus et corio albo.
3. Jtem volumen glosarum super Antidotario, jncipiens: „Liber iste”, et finit: „zucharum rosatum rozodachera”. In membranis, cum asseribus et corio rubeo.
4. Jtem volumen Plinij ex catalogo virorum illustrium, jncipiens: „Plinius secundus”, et finit: „primum pondere”. In membranis, cum asseribus et corio rubeo.
5. Jtem volumen primi secunde sancti Tomme de Aquino, qui incipit: „Quia sicut”, et finit: „cadant sub merito”. In membranis et corio rubeo et asseribus.
6. Jtem volumen Epistolarum rerum familiarium domini Francisci Petrarce, in membranis et asseribus et corio rubeo, continens libros XXIII.
7. Jtem volumen libri Almansoris in medicina, jncipiens: „Verba”, et finiens: „et abutantur ea.” In membranis, cum asseribus et corio rubeo.
8. Jtem volumen Catolicon, in membranis, cum asseribus et corio viridi, completum.
9. Jtem volumen quodam in bombicinis, De medicina, incompletum cum asseribus et corio rubeo.
10. Jtem volumen Serapionis, in membranis, quod jncipit: „Postquam vidi librum”, et finit: „et desichatione forti.” Cum asseribus et corio rubeo.

11. Jtem volumen De consolatione medicinarum simplicium, jncipiens: „In nomine dei misericordis”, et finit: „et similibus.” In membranis et cum asseribus et corio viridi.

12. Jtem volumen Questionum Bridarij super libro Ethicorum Aristotelis, in bombicinis, jncipiens: „Nobilitatis et divinitatis” et finit: „sensitiuj.” Cum asseribus et corio viridj.

13. Jtem volumen Anonimum magistrj Simeonis de Janua, in membranis, qui jncipit: „Cognita non plene”, et finit: „remissis tamen.” Cum asseribus et corio albo.

14. Jtem liber siue volumen Auicenne, jncipiens: „In primis deo gratias”, et finit: „sunt carates XXIII. In membranis, cum asseribus et corio viridj.

15. Jtem volumen Auerois in medicina, in membranis, quod incipit: „Quando ventillata”, et finit: „nomine nuncupavit”. Cum asseribus et paruo corio albo.

16. Jtem volumen Aristotelis De cognitione animalium jncipiens: „Quedem pars corporum”, et finit: „ex alio loco”. Cum asseribus, in membranis et corio rubeo.

17. Jtem volumen super Jpocrate, in bombicinis et asseribus et paruo rubeo.

18. Jtem volumen librorum Moralis, jncipiens: „Lucius Ancus”, et finiens: „omnibus seculis”. In membranis, cum asseribus et corio rubeo.

19. Jtem volumen Dantes Alligierij, in bombicinis, jncipiens: „Nel meco”, et finit: „de nostra vita”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

20. Jtem volumen parum Abuchasis in cerusia, in membranis, jncipiens: „Postquam compleuj”, et finiens: „in tuo tempore”. Cum asseribus et corio rubeo.

21. Jtem volumen super Auicenna, super prima parte, in bombicinis, quod jncipit: „In primis”, et finit: „per infinita scecula”. Cum asseribus decohopertis.

22. Jtem volumen paruum Galienij, in membranis, quod jncipit: „Librum Galienij”, et finit: „in vtrisque esse resumptiue”. Cum asseribus et corio viridj.

23. Jtem volumen libri Tegni Galienij, in membranis, jncipiens: „Tres sunt omnes doctrine”, et finiens: „sufficiant pro presentj”. In membranis et cum asseribus et paruo corio albo lacerato.

24. Jtem volumen operis Marsilij de sancta Sofia, in bombicinis, jncipiens: „Dicemus”, et finiens: „liquidum totum”. Cum asseribus decohopertis.

25. Jtem volumen cerughie magistrj Brunj, in membranis, jncipiens: „Rogastj”, et finiens: „egritudo”. Cum asseribus et corio albo.

26. Jtem volumen Ratiocinarij vite magistrj Johannis de Rauenna, in membranibus, jncipiens: „Quo diuturnus”, et finiens: „eamus”. Cum asseribus et corio rubeo.

27. Jtem volumen librij Canonis, quod dicitur Antidotarium, in membranibus, jncipiens: „In primis deo gratias”, et finiens „aurum”. Cum asseribus et corio viridj.

28. Jtem volumen librij Questionum super libro De anima, secundum Blasium de Parma, in bombicinibus, jncipiens: „Circa librum”, et finiens: „sed de gravitate”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

29. Jtem volumen De vegetabilibus et plantis, in membranibus, jncipiens: „In universalibus”, et finiens: „influunt”. Cum asseribus et corio viridj.

30. Jtem volumen Summe Rhetorice Aristotilis, in membranibus, jncipiens: „Sicut dicit beatus Agustinus”, et finiens: „judicate.” Cum asseribus et corio rubeo.

31. Jtem volumen Vgucionis, in membranibus, coius prima facies est abolita, et quod finit: „extitit gentis”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

32. Jtem volumen magistrj Marsilij super Galieno, in bombicinibus, cum asseribus et paruo corio rubeo.

33. Jtem volumen magistrj Tadej de Florentia, in membranibus, jncipiens: „Regimen”, et finiens: „de eis”. Cum asseribus et corio albo mediocrj.

34. Jtem volumen paruum Epidimiarum Ypocratj, in membranibus, jncipiens: „Quibuscumque”, et finiens: „Sofiste”. Cum asseribus et corio albo.

35. Jtem volumen sancti Thome de Aquino, in membranibus, jncipiens: „Veritatem”, et finiens: „jn sempiternum”. Cum asseribus et corio albo.

36. Jtem volumen loice Ferobrich, in bombicinibus, jncipiens: „Omnis homo”, et finiens: „sit finis”. Cum asseribus et paruo corio albo.

37. Jtem volumen Prefationis domini Constantini, in membranibus, jncipiens: „Licet petitionibus”, et finiens: „sufficienter”. Cum asseribus et corio albo.

38. Jtem volumen De scolastica jstoria, in membranibus, incipiens: „Imperatorie maiestatis”, et finiens: „jn catacumenis”. Cum asseribus et paruo corio albo.

39. Jtem volumen Problematum Aristotelis, in membranibus, jncipiens: „Juxta sententiam”, et finiens: „vel alterum”. Cum asseribus et corio viridj.

40. Jtem volumen *Questionum super III libris De celo et mundo*, in bombicinis, incipiens: „Aristotelis”, et finiens: „questione penultima”. Cum asseribus et corio rubeo paruo.

41. Jtem volumen *Lecture fratris Johannis de Borsano De celo et mundo*, in bombicinis, incipiens: „De natura”, et finiens: „et dicta hic”. Cum asseribus et paruo corio.

42. Jtem volumen *vnum in membranis*, incipiens: „Jnum”, et finiens: „deinde nullam acsam”. Cum asseribus et paruo corio giallo.

43. Jtem volumen *Galieni De differetijs februm*, in membranis, incipiens: „Quam compendiosa”, et finiens: „patientur”. Cum asseribus et corio albo.

44. Jtem volumen *Phisicorum Aristotelis*, in membranis, incipiens: „Quam quidem”, et finiens: „colorem”. Cum asseribus decohopertis.

45. Jtem volumen *Tragediarum Senece*, in bombicinis, completum, cum asseribus et paruo corio rubeo.

46. Jtem volumen *scriptj Super arte noua Tulij, secundum Bartolinum de Bononia*, incipiens: „Felix”, et finiens: „ad colores verborum”. In bombicinis, cum asseribus et paruo corio rubeo.

47. Jtem volumen in bombicinis, cum asseribus decohopertis, incipiens: „Capitulum primum”, et finiens: „cum putrida”.

48. Jtem volumen *Prime partis Nicolaj*, in membranis, incipiens: „Antidotum”, et finiens: „cum valida aqua”. Cum asseribus et corio rubeo.

49. Jtem volumen *loice*, in membranis, incipiens: „Omnes loice”, et finiens: „distinctionibus”. Cum asseribus decohopertis.

50. Jtem volumen *Questionum super libro De celo et mundo*, in bombicinis, incipiens: „Questiones”, et finiens: „secundum Albertum de Sasono doctorem”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

51. Jtem volumen *Super libro phisicorum*, in bombicinis, incipiens: „Circa primum”, et finiens: „seculorum”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

52. Jtem volumen *Receptarum Marsilij de sancta Sophia*, in membranis, incipiens: „Super capitulo”, et finiens: „sit benedictus”. Cum asseribus decohopertis.

53. Jtem volumen in membranis, cum asseribus et paruo corio rubeo, *De anima*, incipiens: „Jam expleuimus”, et finiens: „in illo”.

54. Jtem volumen *paruum*, in membranis, *Epistularum canonicarum et etiam De conflictu vitiorum*. Cum asseribus et corio rubeo.

55. Jtem volumen *antiquum et paruum*, in membranis, incipiens: „Philosophia”, et finiens: „fortuitarum rerum”. Cum asseribus et corio blauo.

56. Jtem volumen *Petrj Crescentij De agricultura*, cum asseribus, et corio viridj in membranis.

57. Jtem volumen *De curatione egritudinis accidentium*, in membranis, incipiens: „Inquit Salienus”, et finiens: „singulariter”. Cum asseribus et corio albo.

58. Jtem volumen *Cassiodorj*, in membranis, completum, cum asseribus et corio rubeo.

59. Jtem volumen in membranis *De medicina*, incipiens: „In primo tractatu”, et finiens: „super diem illius”. Cum asseribus et paruo corio rubeo, quod intitulat *Auerois*.

60. Jtem volumen in membranis *De motibus*, quod incipit: „Bonum aliquod diuitiarum”, et finit: „superat”. Cum asseribus et corio rubeo.

61. Jtem volumen *Galieni*, in membranis incipiens: „Medicina”, et finiens: „reuertetur”. Cum asseribus et corio albo.

62. Jtem volumen in membranis, *partim non ligatum*, incipiens: „Differentie februm”, et finiens: „contrarium”. Cum asseribus et corio albo.

63. Jtem volumen in bombicinis *Quarte particule*, incipiens: „Regnantes”, et finiens: „septimo capitulo”. Cum asseribus et paruo corio viridj.

64. Jtem volumen in membranis *certorum sermonum*, incipiens: „Unguentarius”, et finiens: „per infinita secula seculorum”. In asseribus discopertis.

65. Jtem volumen in bombicinis *lecture super medicina*, incipiens: „Intentio autoris”, et finiens: „sequitur”. Cum asseribus et corio paruo rubeo.

66. Jtem volumen in membranis *aliquarum qestionum medicine*, cuius principium est deletum, et finit: „locabilitate”. Cum asseribus et paruo corio albo antiquo.

67. Jtem volumen in membranis, *videlicet Summa sancti Thome Aquino*, incipiens: „Quia saluator”, et finiens: „de satisfactione”. Cum asseribus discopertis.

68. Jtem volumen in membranis *Angellj de Vincentia*, incipiens: „Cum anima”, et finiens: „in die sexagesimo”. Cum asseribus et corio blauo.

69. Jtem volumen *Agustinj De Ciuitate dei, completum*, cum asseribus et corio blauo.

70. Jtem volumen in membranis *Moralium Aristotelis*, incipiens: „Omnis ars”, et finiens: „sub debito iuramentj”. Cum asseribus et corio rubeo.

71. Jtem volumen in bombicinis *De mixtione elementorum*, incipiens: „Aristoteles”, et finiens: „patet infra questio”. Cum asseribus et paruo corio albo.

72. Jtem volumen in membranis *fratris Bonaventure super Sententias*, incipiens: „Deus autem”, et finiens: „per infinita secula seculorum”. Cum asseribus et corio rubeo.

73. Jtem volumen in bombicinis *De repercussus in medicina*, incipiens: „Medicine”, et finiens: „experimentum est quintum”. Cum asseribus et corio paruo rubeo.

74. Jtem volumen in bombicinis, incipiens: „Sompnia”, et finiens: „et similibus”. Cum asseribus et paruo corio albo.

75. Jtem volumen in membranis *magistrj Sententiarum*, incipiens: „Cupientes”, et finiens: „et similibus”. Cum asseribus et corio albo.

76. Jtem volumen in membranis *Viaticj*, incipiens: „Quam quidem”, et finiens: „que concepta est”. Cum asseribus et corio albo.

77. Jtem volumen *Methaurorum*, in membranis, incipiens: „In scientia naturalj”, et finiens: „dicta sunt”. Cum asseribus et paruo corio albo.

78. Jtem volumen in membranis, incipiens: „Profunda”, et finiens: „nouit se”. Cum asseribus et corio albo.

79. Jtem volumen in membranis, incipiens: „Solummodo”, et finiens: „per infinita secula seculorum”. Cum asseribus et corio viridj.

80. Jtem volumen *De anima*, in membranis, incipiens: „Bonorum”, et finiens: „causam”. Cum asseribus et corio albo.

81. Jtem volumen in membranis *De regimine principum*, incipiens: „Ex regia”, et finit: „timere non possunt”. Cum asseribus et corio viridj.

82. Jtem volumen *super Methaphisica*, in membranis, incipiens: „Sicut dicit Philosophus”, et finiens: „in secula seculorum amen”. Cum asseribus discopertis.

83. Jtem volumen *loice Albertj*, incipiens: „Intentionis”, et finiens: „sit verum”. In membranis et cum asseribus et corio albo.

84. Jtem volumen *Doctrinalis glosatum*, cum asseribus et paruo corio rubeo.

85. Jtem volumen *Albertanj Januensis De doctrina dicendj et tacendj*, in membranis, incipiens: „Jnitio”, et finiens: „undecima”. Cum asseribus et corio rubeo antiquo.

86. Jtem volumen *paruum*, in membranis *ad Jacobinum phisicum Vtinensem*, incipiens: „Jam tendentis”, et finiens: „et fulciatur”. Cum asseribus et corio albo.

87. Jtem volumen *Sofismatum Richardj*, in bombicinis, incipiens: „Ad utrumque”, et finiens: „sunt vera”. Cum asseribus discopertis.

88. Jtem volumen *Metafisice*, in membranis, *paruum*, incipiens: „Omnes homines”, et finiens: „principia”. Cum asseribus et paruo corio albo.

89. Jtem volumen *Grecismj*, in membranis, completum, cum asseribus antiquis discopertis.

90. Jtem volumen *De contemptu mundj*, in bombicinis, incipiens: „In Christo”, et finiens: „trinus et vnus”. Cum asseribus et paruo corio rubeo antiquo.

91. Jtem volumen in membranis *partium Cratonis Donatj*, incipiens: „Partes orationis”, et finiens: „ex isto”. Cum asseribus et paruo corio rubeo.

92. Jtem volumen *paruum* in membranis *De exemplis naturalibus contra curioso*, incipiens: „Cum solus”, et finiens: „ego vita”. Cum asseribus et corio viridj antiquo.

93. Jtem volumen in membranis, *paruum*, *fratris Bonaventure*, incipiens: „Flecto genua”, et finiens: „in secula seculorum”. Cum asseribus et paruo corio albo.

94. Jtem volumen in membranis, *paruum*, *super Comento Boetij*, incipiens: „Alexander”, et finiens: „plurimum”. Cum asseribus discopertis.

95. Jtem volumen *Boetij De consolatione*, completum, in membranis et paruo corio rubeo.

96. Jtem volumen in membranis *De anima secundum fratrem Albertum*, incipiens: „Sit vna”, et finiens: „sufficiant”. Cum asseribus discopertis.

Alij librij separatj a predictis extra capsas.

97. Volumen lecture supra Poetrium Guffredj, in membranis, incipiens: „Incepturos”, et finiens: „in secula seculorum amen”. Cum asseribus et corio nigro.
98. Item volumen in membranis, magnum, Explantionis super Job secundum Gregorium, incipiens: „Fratrj Leandro”, et finiens: „diseratur”. Cum asseribus et corio albo.
99. Item volumen Omelirum, in membranis, maximum, cum asseribus et corio paruo rubeo et clavis leuatis.
100. Item volumen in bombicinis Albertinj Musatj de Padua, incipiens: „Multum ipse mecum”, et finiens: „pace fruente”. Cum asseribus et paruo corio albo.
101. Item volumen in bombicinis De medicinis simplicibus, incipiens: „Folia oliuarum”, et finiens: „animalia venenosa”. Cum asseribus et paruo viridj.
102. Item volumen in bombicinis super Virigilium, incipiens: „Virigilius Maro”, et finiens: „sichomorus”. Cum asseribus et paruo corio rubeo. (prectano).
103. Item volumen loice Aristotelis, in membranis, incipiens: „Cum necessarium”, et finiens: „grates”. Cum asseribus et corio rubeo.
104. Item volumen in membranis, paruum, incipiens: „Quam”, et finiens: „ex expulsis super”. Cum asseribus et paruo corio viridj.
105. Item volumen antiquum, paruum, in membranis cum asseribus disceptis et fractis.
106. Item volumen in bombicinis De monarchia Dantis, incipiens: Omnium hominum, et finiens: „gubernator”. Copertum cum pergameno.
107. Item volumen in membranis Metafisice Aristotelis, incipiens: „Consideratio”, et finiens: „in materia”. Sine aliqua coperta.
108. Item volumen paruum in bombicinis De vnguentis, incipiens: „Memento”, et finiens: „quantusufficit”. Copertum de pergameno.
109. Item volumen paruulum, in membranis, copertum pergameno, Incipiens: „Omnes homines”, et finiens: „in paradisum”.
110. Item volumen paruulum, copertum pergameno, De vita et moribus clericorum.
111. Item libellus De diuersis operibus beatj Bernardj abbatis, in membranis et cum asseribus et panno lineo.
112. Item vna carta bergamena ad nauigandum.
113. Item volumen Alexandrj Macedonis, qui dicitur esse ser Nicolaj Paulj de Gondola, quod dicitur esse copertum corio rubeo. (prectano).
114. Item plures alij libellj et scartabellj de quibus non fit mentio, quia sant parui valoris.

PRILOG BR. 2

TESTAMENTUM MAGISTRI JACOB DE PADUA, PHISICI

1424, indictione II, die tertio mensis januarij, Ragusij, coram nobili et sapienti viro ser Michele de Resti, honorabili consule ciuiliu, causarum civitatis Ragusij et juratis sue curie iudicibus ser Junio de Gergio, ser Clemente de Bodaca et ser Martolo de Zamagno, alijs iudicibus absentibus constitutis: Venerabilis dominus Matheus de Ragnina, canonicus Ragusij, egregij artium et medicine doctores: magister Bartholomeus de Scorzalupis de Plumbino et magister Thomas magistri Johannis medici salariati comunis Ragusij, magister Jacobus de Ferrara, rector scholarum, similiter salariatus comunis Ragusij, Christophorus et Johannes fratres et quondam filij ser Alberti Bono olim cancellarij et notarij comunis Ragusij, magister Thomas Stefani de Vicentia, lanarius, Riciardus de Justinopoli a candelis, habitator Ragusij et Zuitschus Radosaglic de Ragusio, et jurati et separati et de per se alter ab altero examinati secundum usum et consuetudinem ciuitatis Ragusij, suo sacramento testificati sunt, qualiter die ultimo mensis decembris proxime preteriti, dum essent in domo magistri Jacobi de Salgherij de Padua, medici salariati comunis Ragusij, qui infirmabatur, fuerunt vocati, rogati et specialiter assignati testes per ipsum magistrum Jacobum existentem sane mentis, qualiter, ipse magister Jacobus faciebant testamentum suum de omnibus bonis suis per manum mei Benedicti notarij infrascripti, sic dicens et in hunc modum videlicet:

In Christi nomine. Amen. MCCCCXXIV secundum usum Ragusij, indictione II die ultimo decembris. Egregius artium et medicine doctor, magister Jacobus quondam Francisci de Salgherij de Padua, salariatus et habitator Ragusij, considerans fragilitatem humanum, sanus mente et intellectu, lice corpore languens et in lecto jacens, suum ultimum nuncupatum testamentum de omnibus suis bonis sine scriptis, in hunc modum facere decreuit. In primis animam suam recommisit creatori suo et eius gloriosissime matri virgini Marie et elegit sui corporis sepulturam, dum eum de presenti seculo magrari contigerit, apud ecclesiam fratrum Minorum de Ragusio in habitu fratrum, cui ecclesie reliquit ducatos vigintiquinque pro vestiendo pauperes fratres et pro fabrica claustrum alios ducatos vigintiquinque. Item reliquit pro decima et primitia sancte Marie Majori perperos viginti. Item voluit et mandauit quod libri et cedule que reperientur de manu sua, credantur in arbitrio et voluntate suorum fideicommissorum et epitroporum. Item voluit et reliquit quod domina Catarina, uxor sua, quandiu vixerit et vidua steterit, habeat usufructum et possedium omnium bonorum suorum mobilium et stabilium, tam Padue quam Ragusij et vbique existentium, secundum vsum et consuetudinem Ragusij. Et si dicta domina Catarina ad alia vota transiret, quod habeat dotem suam, videlicet ducatos centum vigintiquinque anri et unam cappam et unam cioppam de veluto et omnes anulos, quos sibi fecit et habet. Item dixit habere certas rationes cum Thomma de Vicentia, lamario, quas rationes voluit et mandauit idem testator, quod ser Matheus de Gradi, nobilis ciuis Ragusij videat et calculet et aptet prout vult et sibi iustum aparuerit. Item dixit et asseruit, quod Christoforus et Johannes ser Alberti restant ad dandum sibi pro resto et saldo omnium rationum perperos centum octuaginta vel usque ad centum nonaginta et non plus. Item voluit et reliquit quod libri sui omnes mittantur ad manus Marci Merciarj de Venetijs, qui debeat illos dare et consigane filio Francisci cugini ipsius testatoris de Padua. Heredes autem suos universales instituit, fecit et esse voluit Pauperes domus Dei de Padua, post mortem uxoris sue predictae vel si et quando ad secunda vota transierit, dummodo non possint bona dicti testatoris peruentura ad Pauperes domus predictae, vedij, permutarij, cambiarij, pignora vel aliquo modo vel titulo alienari. Item voluit et mandauit, quod presens testamentum suum satisfieri debeat de bonis mobilibus, que bona si non sufficerent ad satisfactionem predictam, vendj debeant de bonis suis stabilibus pro complemento eius quod deficerent ad complendam distributionem predictam. Item dixit se debere dare magistro Jacobo de Feraria perperos sexcentos ut apparere dixit per cartam notarie Ragusij. Et hanc suam vltimam voluntatem asseruit esse velle valere quam iussit et voluit iure testamenti, quod si iure testamenti non valerent, valeat iure codicillorum vel alterius cuiuscunque vltime voluntatis quo de iure valere potest melius et tenere, cassans et annullans omne aliud testamentum et quamlibet vltiman voluntatem per eum hinc retro factum vel factam et iubens atque mandans hoc testamentum et vltiman voluntatem ceteris omnibus plenissime prevalere. Actum Ragusij in domo solite habitationis dicti testatoris anno, indictione et die predictis et presentibus dictis testibus vocatis et rogatis.

Na margini je napomena: Extracta et data

LITERATURA, IZVORI I BILJEŠKE:

- ¹ Reformationes (Odluke vijeća), Historijski arhiv, Dubrovnik, 1402, 32, 192'. —
² Diversa cancellariae (Razne zapisbe Kancelarije), Historijski arhiv, Dubrovnik, 1402—1424, 38, 100, 129, 207, 233, 299; Diversa notariae (Razne zapiske notara), Historijski arhiv, Dubrovnik, 1400—1424, 13, 48', 71, 77, 212, 283, 292, 295' 302', 306, 316, 328, 344; Consilium minus (Zapisnici Malog vijeća, Historijski arhiv, Dubrovnik, 1402—1424., 3, 10', 140, 140'. — ³ G o n z a t i B., *Basilica di S. Antonio di Padua*, II, 74, Padova, 1852. „Francisco Salicario o Salighieri, morto 1375. marzo 3. Fu sepolto nella chiesa del Santo. Era notario. . .” Za ovaj podatak i za popis knjiga biblioteke magistra Jakova zahvaljujem dr Z. Šundrici, istaknutom saradniku Historijskog arhiva u Dubrovniku, koji mi je ustupio svoje bilješke dok je jedno vrijeme istraživao dokumenta vezana za život i rad magistra Jakova. — ⁴ Reformationes, 1402, 34, 303. — ⁵ Idem, 1402, 34, 305; „et dando sibi de salario pro dicto anno ducatos trecentos. . .”. — ⁶ Testamenta (Oporuke), His-

torijski arhiv, Dubrovnik 1424, 11, 95—56. — 7 Idem, 1424, 11, 96; „Item miserunt per Ziuchum Giny patronum barce Venetias ad manus Marci Mercarij designandos filio Francesci cugini dicti testatoris, secundum formam legati dicti testamenti libros infrascriptos in una vegete et capsula prout idem patronus confessus fuit illos habuisse legatos...”

Jurica BAČIĆ

Scientific Society for History of Health Culture of Croatia, Zagreb, Dubrovnik

MAGISTAR JACOBUS, A DUBROVNIK'S MEDICINE DOCTOR—PHYSICIAN
AND HIS LIBRARY FROM 1424 YEAR

In the Article Autor gives an account of the life and the work of the magister Jacobus de Salgheriis, a Dubrovnik's medicine doctor — physician.

As we can see from the original archives documents, the magister Jacobus was states doctor in Dubrovnik from 1400. until 1424., when he died.

He was very capable and very estimate doctor in Dubrovnik's Republic.

In his testament, between the others, he cites the titles all of his books, which holds in his library.

The title of this books the Autor quotes in the addition of his article.

When we read this addition we can see how were a width of the theoretical knowledge Dubrovnik's doctors in the first half of XV century.

(Rad je Uredništvo primilo 20. IX 1985. god.)

Original scientific paper
UDC 614.253/616-091"14"-9"++

Erich ROSENZWEIG

Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Hrvatske, Zagreb

AMATUS LUSITANUSOV OPIS ROGATOG NOVOROĐENČETA, TE
NEKI DRUGI OPISI OVEĆIH ROGOVA KOD LJUDI

Amatus Lusitanus, rođeni Portugalac, maran, rođen 1511. god., srednjovjekovni poznati liječnik i znameniti medicinski pisac, objavio je u sedam knjiga, koje je nazvao „Curationum Medicinalium Centuria Septem”, u svakoj po stotinu izabranih slučajeva liječenja iz svoje vrlo obilne prakse. Slučajeve je jasno prikazao, a zatim još obično raspravljao o njima u tumačenjima „Sholiae”, uz vlastite primjedbe. Opisuje vrlo interesantne i rijetke pa i vrlo čudne slučajeve.

Živio je i radio kao praktički liječnik svoga vremena u više većih evropskih gradova, u Portugalu, Holandiji, Italiji, pa i u našem Dubrovniku, gdje je boravio dvije godine, od 1556. do 1558.

Već je svojoj prvoj medicinskoj knjizi „Centuriji”, završenoj u Ankoni 1549. god., u LI kuraciji (sl. br. 1), naveo i opisao tada doživljeni interesantni slučaj, koji ga je naročito impresionirao, kao kuriozum, novorođeno djetelo sa prirodno izraslim rogom na glavi: „De puero cum cornu in capite nascente”.

Amatus opisuje loši ishod tadanjeg operacijskog zahvata tog slučaja od strane poznatog kirurga, sa smrtnim ishodom po završetku operacije.

Prema Amatusovom navodu, taj rošćić na dječakovo glavi nije po rođenju bio bolan i nije isprva djetetu prouzrokovao nikavu poteškoću niti bilo kakvo zlo. Kako je dijete poodrastalo, povećavao se vremenom pomalo i taj rog, pa je djetetu kasnije smetao i zapinjao je za sve što je djetetu stavljano na glavu. Počešće puta je dječak usrdno molio oca da bi ga oslobodio te izrasline na glavi, a najviše ga je žalostio i uzrujavalo što su ga druga djeca, koja su tu izraslinu opazila, nazivala, „rogonjom”.

Otac je jednog dana uslišio dječakovo prekljinjanje i prizvao jednog vrlo glasovitog kirurga, koji je spretno i odvažno najprije najgornji dio roga prerezao. Zahvat dijete nije niti malo osjetilo i nije bio bolan. Kirurg je zatim, radi nedovoljnog prvotnog načina liječenja, misleći na bolji ishod operacije, ako bi ostatak rošćića orezao nisko, u korijenu, tako i učinio. Ali, Amatus s tugom primjećuje, operacijski zahvat bio je na nesreću takav, da je dječak umro uskoro, odnosno već za nekoliko sati poslije tog zahvata.

Amatus napominje da ga to nije nikako začudilo, budući da je rog tamo bio pretvrd i u donjem dijelu izrastao iz hubanje te bio medularne,